

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn

Teie 05.05.2025 nr 1.2-3/1221-1/

Meie 21.05.2025 nr 5.2-2/12452-2

Seaduseelnõu väljatöötamiskavatsuse tagasiside

Sotsiaalkindlustusametile (SKA) on edastatud arvamuse avaldamiseks **karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus** (VTK). SKA tutvus VTK-ga ja meie hinnangul on ohvrite kaitset puudutavad muudatusettepanekud tervitatavad ning toetame nende eesmärgi. Samas peame oluliseks, et eelnõu(de) edasisel väljatöötamisel hinnataks kavandatavate muudatuste mõju ohvriabile, s.h väärrib hindamist vajadus täiendava koolituse järele. Mõju on osaliselt prognoositav, kuid sõltub mitmetest asjaoludest. Eeldatavalt võivad muudatused, eelkõige vaimse vägivalda kriminaliseerimine ja ähvarduse koosseisu laiendamine, suurendada pöördumiste arvu ohvriabisse, kuna kannatanute teadlikkus kasvab ja ka õiguskaitseorganite valmisolek menetleda suureneb. Kui perevägivaldajuhtumid edastatakse automaatselt ohvriabile, siis võib see kaasa tuua ka ohvriabi töökoormuse kasvu. Järgnevalt toome arvamuse VTK lõpus tõstatatud küsimustele.

Küsimus: Kas sätestada KarS §-s 120 täiendavalt kehalise väärkohtlemisega ähvardamine?

Toetame ettepanekut sätestada KarS §-is 120 ka kehalise väärkohtlemisega ähvardamine. Ohvriabi kogemus näitab, et ähvardused on perevägivalda juhtumites sageli esimene käitumine, enne eskaleerumist füüsiliseks vägivaldaks. Muudatus annaks õiguskaitseasutustele võimaluse sekkuda ennetavalt, mis võib aidata ära hoida hilisemat ja tõsisemat vägivalda. Peame eriti oluliseks, et see muudatus rakenduks vähemalt perevägivalda ning korduvate juhtumite korral, kus ähvardused on süsteemsed ja hirmu tekitavad.

Küsimus: Kas lisada KarS § 121 lõikesse 1 selgesõnaliselt psüühiline (või vaimne) vägivald?

SKA peab oluliseks, et KarS § 121 lõige 1 hõlmaks selgesõnaliselt vaimset ehk psüühilist vägivalda. KarS § 121 lõikesse 1 selgesõnaliselt psüühilise (või vaimse) vägivalda mõiste lisamine on oluline samm, et kõik vägivalda vormid oleksid seaduse tasandil esile toodud. Vaimne vägivald, mis hõlmab alandamist, hirmutamist, isoleerimist ja muud vaimset kahjustamist, on sageli ohvri jaoks sama või isegi rängemalt mõjuv kui füüsiline vägivald, eriti lähisuhetes. Selge viide vaimsele vägivaldale seaduses suurendaks õigusselgust, toetaks ühtlasemat menetluspraktikat ning julgustaks kannatanuid politseisse pöörduma.

Lisaks peame oluliseks, et muudatuste väljatöötamisel pöörataks tähelepanu kontrolliva käitumise teemale. Kontrolliv käitumine, sageli süsteemne, varjatud ja pikaajaline käitumine, mis võib väljenduda ohvri liikumisvabaduse, suhtlusvabaduse, majandusliku sõltumatuse või igapäevaste otsuste kontrollimises. Selline käitumine ei pruugi alati hõlmata ähvardusi või füüsilist vägivalda, kuid selle mõju ohvri vaimsele tervisele ja autonoomiale on sageli laastav. Soovitame analüüsida, kas kontrolliva käitumise käsitlemine saaks olla integreeritud vaimse vägivalda koosseisu.

Küsimus: Kas tõsta KarS § 121 lõike 1 sanktsioonimäära kuni kolme aastani?

Paldiski mnt 80 / 15092 Tallinn / 612 1360 / info@sotsiaalkindlustusamet.ee /
www.sotsiaalkindlustusamet.ee / registrikood 70001975

SKA on seisukohal, et sanktsioonimäära tõstmine kuni kolme aastani aitab tõsta ühiskonnas teadlikkust vägivalda tõsidusest ning jätab seejuures ruumi individuaalseks karistuse kohandamiseks.

Küsimus: Kas tunnistada kehtetuks KarS § 121 lõike 2 punkt 2 ja selle asemel täiendada KarS § 58 loetelu?

Kui plaanis on KarS § 121 lõike 2 punkti 2 kehtetuks tunnistamine ning samasisulise raskendava asjaolu lisamine KarS § 58 loetellu, siis vajaks täpsustamist, kas silmas peetakse just perevägivaldajuhtumite eristamist raskendava asjaoluna. Kehtiv § 58 hõlmab süüdlase endise või praeguse pereliikme, koos elava isiku või muul viisil perekondlikus sõltuvuses oleva isiku suhtes teo toimepanemist raskendava asjaoluna, kuid täpsustusteks on ruumi. Samas tuleks sellise muudatuse valguses hinnata, kuidas koostatakse edaspidi perevägivaldaga seotud kriminaalstatistikat, kuna senine arvestus tugineb paljuski KarS § 121 lõike 2 punkti 2 juhtumitele.

Küsimus: Kas abituse seisundis isikute abita jätmise kohta tuleb luua KarS-i eraldi koosseis? Kui jah, siis millised teod peaksid sellega hõlmatud olema?

Toetame abituse seisundis isikute abita jätmise kohta KarS-i eraldi koosseisu lisamist. Abitusse seisundisse võivad jääda erinevad isikud, mistõttu on oluline, et uue koosseisu lisamisel kirjeldataks ära, mida abitusse seisundisse jätmise juures silmas peetakse. Näiteks võivad abituse seisundis olla hooldekodudes asuvad isikud, kes pole võimelised ise oma terviseolukorrast tulenevalt enda eest seisma ja otsustama ning kelle igapäeva heaolu on ööpäevaringselt suuresti sõltuvuses hooldekodu töötajatest. Näiteks kui isikud ei saa ise juua ja süüa kätte ning neil on tuvastatud vedeliku puudus kehas või näljas olemine.

Ühe võimalusena võiks kaaluda, kas abitusse seisundisse jätmise juures võiks olla karistav pikaajaline, süsteemne või kestev hooletusse jätmine – eriti kui tagajärjeks on tervisekahjustus. Sellistel ja teistel puhkudel võiks kaaluda, kas vastutus sellise tegevuse eest võiks langeda konkreetsele töötajale või juriidilisest isikust teenuseosutajale.

Küsimus: Kas on põhjendatud luua täiendav alus eluaegse lastega töötamise keelu rakendamiseks isikute suhtes, kes on toime pannud alaealiste või abituse seisundis isikute korduva või süstemaatilise väärkohtlemise?

Toetame täiendava aluse loomist eluaegse lastega töötamise keelu rakendamiseks isikute suhtes, kes on toime pannud alaealiste või abituse seisundis isikute korduva või süstemaatilise väärkohtlemise. Lapsed on ühiskonna kõige haavatavam osa ning väärkohtlemisel on pikaajaline mõju nende arengule ja vaimsele tervisele. Praktika kinnitab, et korduva või süstemaatilise väärkohtlemise näol on tegu mustriga, mis paljudel juhtudel jätkub ka tulevikus. Samuti on eluaegne lastega töötamise keeld oluline ennetuse seisukohalt, et ära hoida uusi ohvreid ja kaitsta lapsi ja tagada ühiskonna turvalisus.

Küsimus: Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kuidas oleks kõige otstarbekam seaduses sätestada alaealiste või laiemalt hooldusaluste või abituse seisundis olevate isikute korduva või süstemaatilise väärkohtlemise koosseis, millele vastava teo toimepannud isikutele kohaldataks eluaegne lastega töötamise keeld – kas pigem eraldi uue koosseisuna KarS-is või eraldi punktina KarS § 121 lg-s 2?

Nõustume, et töötamise keelu kohaldamisala ei peaks piirnema ainult alaealistega. Näiteks võiks kaaluda, kas sellekohane keeld võiks hõlmata ka töötamist erivajadustega inimestega – kui mitte eluaegsena, siis vähemalt mingi perioodi jooksul.

Lõpetuseks markeerime VTK lk 6 teises lõigus on esitatud kehalise väärkohtlemise juhtumite üldarv, mille juures vajaks täpsustamist, kas tegemist on KarS § 121 lõike 1 järgi kvalifitseeritud registreeritud kuritegude arvuga?

VTK viimase küsimuse osas, mis puudutab loomapidamise nõudeid, SKA arvamust avaldada ei soovi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Maret Maripuu
peadirektor

Andrus Jürgens
57833628, Andrus.Jurgens@sotsiaalkindlustusamet.ee

Kaire Tamm
53824249, Kaire.Tamm@sotsiaalkindlustusamet.ee

Leila Lahtvee
55512915, Leila.Lahtvee@sotsiaalkindlustusamet.ee

Kersti Kask
53234031, Kersti.Kask@sotsiaalkindlustusamet.ee

Ebeli Berkman
53490652, Ebeli.Berkman@sotsiaalkindlustusamet.ee